

Statsminister Gro Harlem Brundtland

Status i EFTA-EF-prosessen

Notat framlagt på pressekonferanse onsdag 20. september 1989

Regjeringens arbeid i EFTA-EF-prosessen bygger på erklæringen etter EFTA's regjeringssjefs-møte i Oslo i mars i år.

Oslo-erklæringen har det politiske perspektiv å arbeide for et utvidet, utdypet og mer strukturert samarbeid i EES i 1990-årene.

Norge var en pådriver for å få til et slikt resultat. Stortinget har gitt grunnlag til å bringe Oslo-prosessen videre. Nå er vi i sluttfasen av kartleggingsarbeidet, og dermed står vi nærmere en nødvendig avklaring av de spørsmål som Regjering og Storting må ta stilling til utover høsten.

En kartlegging av mulighetene for et utvidet og mer strukturert samarbeid mellom EFTA og EF har pågått under ledelse av Høynivågruppen siden begynnelsen av mai.

Kartleggingsarbeidet vil løpe fram til 20. oktober.

Regjeringen har holdt Stortinget løpende orientert om dette arbeidet. Det skjedde gjennom Handelsministerens redegjørelse 26. april og påfølgende debatt 11. mai, samt redegjørelser for den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite 9. juni, 18. august og 18. september og notat til Stortinget av 23. august. Dette notatet er offentlig tilgjengelig.

Jeg vil igjen vise til at retningslinjene for det arbeid som nå pågår er at det skal være av kartleggende art. Partene skal behandle problemstillingene på en utforskende og uforpliktende måte, og se om det er grunnlag for senere å innlede forhandlinger.

I de aller nærmeste ukene blir det nødvendig med en del politiske avveininger og utforming av norske holdninger og synspunkter.

Før jeg redegjør nærmere for status i dette arbeidet, og i særdeleshet om arbeidet i arbeidsgruppe V som har vurdert legale og institusjonelle spørsmål, vil jeg vise til den utviklingen vi har sett i forholdet mellom EFTA og EF det siste året.

I Stortingets behandling av Stortingsmelding 61 om Norge, EF og europeisk samarbeid 7. juni 1988, ble det gitt bred tilslutning til Regjeringens strategi om gjennom EFTA å sikre norske interesser i forhold til gjennomføringen av det indre marked i EF.

På denne bakgrunn inviterte jeg sommeren 1988 regjeringssjefene i EFTA til møte på Holmenkollen i mars i år. I løpet av høsten 1988 ble det også fra EF's side uttrykt ønske om å styrke samarbeidet mellom EFTA og EF med henblikk på å skape et europeisk økonomisk rom (European Economic Space-EES).

Behovet for å få til et EES øker hvis Vest Europa skal kunne ivareta sine interesser overfor den økonomiske og teknologiske utvikling som foregår i USA, Japan og Sør-Øst-Asia.

I sin tale til Europa-parlamentet 17. januar i år, understreket EF-kommisjonens president Jacques Delors at den nåværende samarbeidsstruktur mellom EFTA og EF ikke vil være tilstrekkelig i framtiden.

Han pekte på at alternativene sto mellom:

- Et fortsatt begrenset samarbeid, det vil i praksis si et samarbeid bygget på Luxembourg-prosessen.
- eller et mer strukturert partnerskap med felles beslutningsorganer og institusjoner som kan gjøre samarbeidet mer effektivt og framheve den politiske dimensjon på det økonomiske, sosiale, finansielle og kulturelle område.

Dette kan skje ved at EFTA styrker sin organisasjon, slik at samarbeidet på de utvalgte områdene kan baseres på et to-pillar-system EF-EFTA.

Samtlige EFTA-land ønsket å svare positivt og offensivt på Delors' utspill. Det er klart for alle regjeringer at vi står overfor betydelige utfordringer av næringspolitisk art knyttet til gjennomføringen av det indre marked. Dessuten har vi viktige interesser å ivareta på områder som miljø, utdanning og forskning. Spørsmålene knyttet til sosiale forhold og et sterkere faglig samarbeid står sentralt for oss.

Dette kommer klart til uttrykk i Oslo-erklæringen. Når det gjelder samarbeidsområdene sier EFTA-landene seg rede til:

- "... størst mulig realisering av fri bevegelse av varer, tjenester, kapital og personer, med det siktemål å skape et dynamisk og enhetlig europeisk økonomisk rom." (art.11)

EFTA-landene går inn for:

- "... (utvikling av samarbeidet) på områder som går utover programmet for det indre marked." (art.12)

I Oslo-erklæringen heter det videre at:

- "Vi deler det syn at et utvidet økonomisk samarbeid må følges av opprettelsen av et Borgernes Europa og av framgang i den sosiale dimensjon av integrasjonen, som skal oppnås i fullt samarbeid med partene i arbeidslivet." (art.13)

For å administrere dette europeiske økonomiske samarbeidsområdet sier EFTA-landene seg

- "... rede til sammen med EF å undersøke måter for å oppnå et mer strukturert fellesskap med felles beslutningsprosesser og felles administrative institusjoner med sikte på å gjøre vårt samarbeid mer effektivt." (art.9)

Oslo-erklæringen betyr politiske ambisjoner om å få til et nytt samarbeidssystem med utvidet innhold i Vest-Europa. Det felles utenriksministermøte 20. mars stadfestet at alle de 18 landene i EES ønsker å gå videre langs dette sporet.

I slutterklæringen etter EF-toppmøtet i Madrid i juni, ble det uttrykt tilfredshet med den framgangen som gjøres i samarbeidet mellom EFTA-landene og EF etter Oslo-møtet.

Så over til status for arbeidet i de fem arbeidsgruppene. I notatet til Stortinget av 23. august, er det redegjort nærmere for arbeidet i de fire første gruppene. Jeg vil bare kort repetere:

Disse arbeidsgruppene har vurdert spørsmål knyttet til fri bevegelse av varer, tjenester og kapital og personer. Kartleggingen har tatt utgangspunkt i EF's eksisterende regelverk. Gruppene har her vurdert på hvilke områder dette kan tjene som grunnlag for framtidige drøftelser. Kartleggingen har videre gått ut på å identifisere uoverenstemmelser i forhold til nasjonal lovgivning.

I dette arbeidet har Norge og de andre EFTA-landene spesielt framholdt at man legger vekt på rett til å ha høye standarder og strengere regler når det gjelder krav til helse, sikkerhet og miljø.

Fri bevegelse av varer:

- Man har fulgt en bred tilnærming basert på ikke-diskriminering mellom varer fra EFTA- og EF-landene. Samtidig er det blitt lagt vekt på at det er samsvar med det arbeid som gjøres i GATT.
- Det forutsettes at grensekontroll vil bli opprettholdt.
- Når det gjelder et framtidig EØS-arrangement for varer, vurderes i hovedsak to modeller: Utbygget frihandelsavtale eller tollunion.

I utgangspunktet finnes det flere ulike løsninger for et tollunionsarrangement. Gruppen for legale og institusjonelle spørsmål er bedt om å utrede spørsmålet videre. Samtidig skal gruppen vurdere nærmere om en eventuell utbygging av frihandelsavtalene kan være et like hensiktsmessig redskap for et utvidet samarbeid

mellom EFTA og EF.

- EFTA-landene har tatt til orde for frihandel med fisk i EØS. EF-kommisjonens svar har tradisjonelt vært å kople markedsadgang og adgang til ressurser.
- Felles landbrukspolitik er ikke vurdert som aktuell.

Fri bevegelse av tjenester og kapital:

- Det vil bli arbeidet videre med å vurdere mulighetene for etablering av et EØS for tjenester bygget på prinsippet om frihet til å tilby tjenester over landegrensene og rett til etablering.
- EFTA-landene har lagt vekt på at en liberalisering av kapitalbevegelsene må skje gradvis og likt overfor alle land.
- I tråd med Oslo-erklæringen er det fra EFTA-landenes side blitt vist til at man ønsker utvidede konsultasjonsordninger innenfor det økonomiske og monetære området.

Fri bevegelse av personer:

- Man har i utgangspunktet vært innstilt på å gå inn i en bred kartlegging av spørsmål knyttet til dette området.
- Det er fra EFTA's side blitt gjort oppmerksom på at en eventuell etablering av et felles arbeidsmarked mellom EFTA og EF vil kreve endringer i politikk såvel som lovgivning. Dette gjelder bl.a. Norge. Det er også pekt på behov for overgangsordninger dersom fri bevegelse av personer skal gjennomføres i EØS.
- Spørsmålet om et felles arbeidsmarked mellom EFTA og EF må også sees i sammenheng med flere områder som utdanning, likestilling, sosiale rettigheter og etablering.

Områder utenfor det indre marked.

- Man har vurdert muligheten for utvidet samarbeid på områdene forskning og utvikling, miljøvern, utdanning, den sosiale dimensjon, forbrukervern, samarbeid mellom små og mellomstore bedrifter, turisme m.v.

EFTA-landene har ønsket et bredest mulig samarbeid på disse områdene.

- Fra EFTA's side ble det understreket at retningsgivende prinsipp for samarbeidet må være å beskytte høye sosiale og miljømessige standarder.

Legale og institusjonelle spørsmål

Siden EFTA og EF's felles Høynivåmøte 25. juli, har hovedtyngden av arbeidet i Oslo-prosessen vært konsentrert om kartleggingsarbeidet av legale og institusjonelle spørsmål i arbeidsgruppe V.

EFTA-gruppen har til nå hatt 3 møter, og den felles EFTA-EF-gruppen har hatt 2 møter. EFTA hadde Høynivåmøte 11. og 12. september.

Denne gruppen skal se på ulike modeller og institusjoner som eventuelt kan danne grunnlag for å gjennomføre et utvidet samarbeid på de saksområder som blir utredet av de fire andre arbeidsgruppene.

Videre har gruppen i oppgave å se på hvordan dette kan nedfelles i avtaleform.

Den institusjonelle rammen for samarbeidet

I arbeidsgruppe V må man vurdere ulike modeller, også slike som avviker fra EF's rettssystem og EF's institusjonelle rammeverk. De modeller som det arbeides med, vil kunne representere noe helt nytt i internasjonalt samarbeid.

Fra norsk side legger vi vekt på at en framtidig løsning må:

- gjenspeile partenes likeverdighet i EES;
- sikre EFTA-landene reell innflytelse over lovgivningsprosessen innenfor EES - fra et forslag blir fremmet til beslutningen blir fattet;
- gi EFTA-landene rett til å fremme egne initiativ.

EF-kommisjonen har understreket at EF's beslutningstaking ikke må bremses slik at EF's egen integrasjonsprosess forsinkes.

EF-kommisjonen har samtidig gitt uttrykk for vilje til å diskutere felles beslutningsmekanismer og administrative organer i et framtidig EES.

I diskusjonene har det vært vurdert en løsning basert på et to-pillar-system EF-EFTA med felles besluttende og administrative organer, samt effektive mekanismer for kontroll og overvåkning og bileggelse av tvister.

På EFTA-siden ønsker man å vurdere to-pillar-systemet nærmere. For å sikre likeverdighet i samarbeidet, er det viktig med et system der EFTA-landene kan møte EF på likefot, særlig når det gjelder å vedta nye regler, håndhevelsesmekanismer og tvisteløsning.

Det er mye som tyder på at tvisteløsning bør skje ved en felles domstolsordning. En domstol kan også bidra til at felles rettsregler gis lik anvendelse i hele EES-området og det sikres enhetlig fortolkning av EES-retten når den påberopes ved nasjonale domstoler.

For å få til et mer strukturert EES-samarbeid, vil det være nødvendig å etablere EFTA-funksjoner som kan sikre medlemslandenes interesser. For EFTA er det likevel ikke snakk om å bygge opp en organisasjon etter EF's dimensjoner.

Jeg vil understreke at det eventuelt vil bli tale om en meget omfattende avtale.

Fra EFTA-siden legger en til grunn at alle EFTA-land skal være parter til avtalen. Det må drøftes nærmere hvorvidt også EFTA

som sådan bør bli part i en avtale.

Det synes å være et felles syn at de formelle avgjørelser i et eventuelt EES skal være enstemmige og at EFTA-landene også skal kunne utøve initiativrett.

Man baserer seg på at EES-avtalen skal være av folkerettslig karakter.

Det betyr at avtalen er folkerettslig bindende for statene, men ikke direkte overfor bedrifter og enkeltpersoner. De må forholde seg til nasjonal lovgivning. Utformingen av nasjonal lovgivning forutsettes å være i overensstemmelse med statenes folkerettslige forpliktelser.

I den videre kartleggingsprosess synes følgende spørsmål å bli sentrale:

Effektiv anvendelse av EES-regler i EFTA-landenes rettssystem

For å sikre ensartet rettspleie og den nødvendige forutsigbarhet og trygghet for personer og selskaper i EES, legges det til grunn at EES-reglene må bli en del av landenes nasjonale rett.

I EF gjelder EF-reglene i hovedsak direkte for personer og selskaper. Det betyr at det kan reises rettssak ved nasjonale domstoler direkte på grunnlag av EF-retten for å avgjøre rettigheter og plikter i tvister mellom private parter, eller mellom private parter og myndigheter.

Innen EF har EF-regler forrang framfor nasjonale rettsregler, både eldre og nyere. Dette gjøres for å sikre forutsigbarhet og enhetlig gjennomslag i hele EF-området. Man diskuterer nå hvordan EES-reglene skal sikres lik anvendelse i EES-området.

I den videre kartlegging vil man vurdere nærmere behovet for å sikre ensartet gjennomføring av EES-reglene. EFTA-landene har hevdet at det vil være mulig å finne metoder for effektiv anvendelse av EES-retten, uten å følge EF's modell med formell forrang for EES-lovgivning.

Kontroll og håndhevelse av EES-retten.

Kontroll og håndhevelse er viktig for å sikre like vilkår for bedrifter i hele EES-området, slik det framgår av Oslo-erklæringen (art.14).

EFTA-landene har lagt vekt på at dette må være et hovedansvar for de nasjonale myndighetene. Det synes likevel å være behov for å opprette klageinstanser enten innen EFTA, som en parallell til EF-kommisjonens oppgaver innen EF-systemet, eller i form av en felles EES-instans.

Mekanismer for ensartet fortolkning og bileggelse av tvister.

Dette er et viktig saksområde for å sikre bedrifter og enkeltpersoner den samme rettslige beskyttelse i hele EES-området.

Det er blitt lagt vekt på behovet for ordninger hvor en EES-domstol tillegges kompetanse som i tilstrekkelig grad samsvarer med EF-domstolens kompetanse når det gjelder å løse tvister i forhold til avtalepartnerne.

En domstolsordning i EES med balansert representasjon av dommere fra EF- og EFTA-land har vært diskutert i denne sammenheng.

En slik eventuell domstol ville ikke innebære noe prinsipielt nytt for Norge. Flere internasjonale domstoler kan i dag avsi dommer som er bindende for norske myndigheter. (F.eks. Haag-domstolen, Menneskerettighets-domstolen.)

Når det gjelder styrking av EFTA, er det EFTA-landenes syn at konkrete forslag til dette må avtegne seg i forhold til de funksjoner som må fylles i en eventuelt bredere EES-avtale.

Regjeringen mener man bør være villige til å diskutere ulike løsninger, herunder eventuelle behov for å endre Stockholmskonvensjonen.

Tidsplanen framover

Arbeidsgruppe V, både innen EFTA og EFTA-EF, samt EFTA's juridiske ekspertgruppe (Group of legal experts) vil ha hyppige møter framover.

EFTA og EF har felles Høynivåmøte 28. og 29. september, og EFTA har Høynivåmøte 11. og 12. oktober.

19. og 20. oktober har EFTA og EF felles Høynivåmøte, der det pågående kartleggingsarbeidet skal avsluttes.

Som jeg har nevnt tidligere, tar Regjeringen sikte på en redegjørelse for Stortinget. Dette ser nå ut til å kunne skje i siste uke av oktober, så snart Høynivåmøtet 20/10 gir grunnlag for det.